

Remiss

Handläggare

Sofia Brockmark
Enheten för fiskereglering
sofia.brockmark@havochvatten.se

Datum 2021-08-25

Dnr 2514-21

Enligt sändlista

Remiss gällande utökat fredningsområde utanför Gullspångsälvens mynning i Vänern

Hantering

Havs- och vattenmyndigheten önskar ta del av era synpunkter på bifogat förslag till föreskrifter och konsekvensutredning. Förslaget gäller ett utökat fredningsområde utanför Gullspångsälvens mynning i Vänern genom ändring i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena.

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 oktober 2021.

Remissvar ska ha inkommit till Havs- och vattenmyndigheten **senast den 16 september 2021**. Länsstyrelsen bör skicka förslaget vidare till berörda intressenter.

Havs- och vattenmyndigheten ser helst att svaret skickas med e-post till havochvatten@havochvatten.se i Wordformat. Ange ärendets diarienummer i e-postmeddelandets ärendemening.

Havs- och vattenmyndigheten publicerar remissvar från myndigheter, företag och organisationer på sin webbsida. Remissvar från privatpersoner publiceras inte. Du hittar mer information om hur HaV behandlar dina personuppgifter i samband med remisshanteringen på [Havs- och Vatten myndighetens webbsida](#)

Eventuella frågor om förslaget kan ställas till Sofia Brockmark och Jens Persson. Kontakt: Sofia Brockmark, tel. 010-698 65 81, e-post sofia.brockmark@havochvatten.se; Jens Persson, tel. 010-698 63 54, e-post jens.persson@havochvatten.se.

Denna remiss har beslutats av avdelningschefen Mats Svensson efter föredragning av utredaren Sofia Brockmark. I den slutliga handläggningen av ärendet har även enhetschefen Inger Dahlgren, verksamhetsjuristen Catarina Pernheim samt utredarna Jens Persson medverkat.

Mats Svensson

Sofia Brockmark

Bakgrund och syfte

I Vänern finns två av världens få kvarvarande insjölevande laxstammar. De har sina lek- och uppväxtområden i Gullspångsälven respektive i Klarälven. Stammarna har framförallt påverkats negativt av vattenkraftsutbyggnaden. Stammarna är små och mycket sårbara, särskilt Gullspångslaxen. Vild Gullspångslax beräknas utgöra mindre än en procent av Väterns laxar.

Gullspångslaxen är den mest storväxta och för fisket eftertraktade laxstammen i Vänern. Även Gullspångsöringen blir mycket storvuxen och har ett stort värde ur fiskesynpunkt. Restriktioner för fiske är därför en viktig del för att skydda vild lax i älven, under dess uppväxt i sjön samt under dess vandring till och från lekområdena i älven. Idag är det förbjudet att fånga vild lax och öring i Vänern med angränsande vattendrag. Eftersom de naturligt reproducerande bestånden har ett högt skyddsvärde ska de omedelbart återutsättas om de fångas i fisket. Endast odlade laxar och öringar, som är märkta genom att fettfenan klippts bort, får behållas. Fiske efter lax och öring är också förbjudet mellan den 1 augusti och den 31 december i ett fredningsområde utanför mynningsområdet till Gullspångsälven. Inom området är det under samma period enbart tillåtet att fiska med lakstrut, mjärde och mörtstuga samt med handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har samordnat genomföranden en rad åtgärder för att öka skyddet och förbättra statusen för den vilda laxen och öringen i Gullspångsälven, bl.a. inom ramen för den EU-finansierade Förvaltningsplanen för lax i Vänern men även genom flera andra bevarandeprojekt. Lek- och uppväxtområden i älven har restaurerats, kunskaps- och dataunderlag har kompletterats avseende bl.a. laxens genetik, strategin för utsättningar av odlad laxfisk har ändrats för att minimera påverkan på vild fisk, m.m.

Utöver dessa åtgärder har Länsstyrelserna i Västra Götaland och Värmland gemensamt inkommit med en begäran till Havs- och vattenmyndigheten om att införa ytterligare åtgärder i sjön för att minska fiskerirelaterad påverkan och har bl.a. föreslagit ett utökat fredningsområde samt ändringar i villkoren för fiske.

Havs- och vattenmyndigheten remitterade ett förslag till nya föreskrifter under hösten 2020. Förslaget innebar skärpta bestämmelser för fiske inom Gullspångsälvens fredningsområde genom att helt förbjuda fiske efter lax och öring inom området samt enbart tillåta fiske med lakstrut, mjärde, mörtstuga under hela året. Fiske med ryssja och handredskap föreslogs vara begränsat till perioden den 1/1 - 31/7. Därtill föreslogs ett nytt yttre fredningsområde där enbart fiske med siklöjenät/skötar, lakstrut, mjärde, mörtstuga, ryssja och handredskap var tillåtet. Med hänsyn till inkomna remissyttranden valde dock myndigheten att avvakta ett beslut om nya föreskrifter för att istället även utreda möjligheten till mer generella bestämmelser i hela Vänern, i syfte att uppnå ett starkare skydd för vild lax och öring.

Beredningen av ett nytt förslag till föreskrifter har fortsatt under våren 2021. Under tiden har Länsstyrelserna runt Vänern gemensamt inkommit med förslag på generella begränsningar för trollingfiske i syfte att minska det samlade fisketrycket på lax och öring i hela Vänern. Länsstyrelserna har även inkommit med förslag om att ytterligare utöka fredningsområdet utanför Gullspångsälvens mynning. Förslaget innebär att ett större område utanför Gullspångsälven ska vara stängt för såväl trollingfiske som fiske med stormmaskiga nät under hela året.

Efter samråd med Länsstyrelserna bedömer Havs- och vattenmyndigheten att ett utökat fredningsområde bör införas för att minska fiskeridödlighet och övrig fiskerirelaterad påverkan på vild lax- och gullspångsöring som uppehåller sig i området utanför Gullspångsälvens mynning under dess uppväxt och vandring till och från älven.

Förslaget innebär att nuvarande bestämmelser inom Gullspångsälvens fredningsområde ska gälla under hela året samt att fredningsområdets nuvarande storlek utökas med ca 85 % till en total yta av 47 000 hektar, motsvarande 8,3 % av sjöns totala yta. Genom förslaget förbjuds allt fiske efter lax och öring inom angivet område under hela året. Inom fredningsområdet är det endast tillåtet att fiska med lakstrut, mjärde och mörtstuga samt med handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt. Dragrodd är dock tillåtet, men inte med utter eller utterlikande redskap.

Om det kan tillåtas ur fiskevårdssynpunkt får länsstyrelsen ge tillstånd till den som bedriver fiske med stöd av personlig fiskelicens att även fiska med nät efter siklöja, långrev, ryssja, bottengarn dörj/utter eller via trolling efter andra arter än lax och öring. Länsstyrelsen får besluta om närmare villkor för tillstånd.

Gullspångslaxen

Antalet insjölevande laxstammar (*Salmo salar*) har minskat kraftigt och finns idag bara kvar på ett fåtal platser i världen. Två av de kvarvarande stammarna finns i Vänern.

Mänskliga aktiviteter, inte minst utbyggnaden av vattenkraften i flera av Vänerns tillrinningsområde, har medfört att stammarna av laxfisk försvunnit eller kraftigt har reducerats. Idag finns lax i Klarälven och Gullspångsälven, medan bestånden i Norsälven, Byälven och Borgvikeälven är utdöda. I Gullspångsälven och Klarälven finns även naturlig produktion av insjölevade bestånd av öring (*Salmo trutta*). De kvarvarande bestånden av laxartad fisk är små och sårbara. Mest kritisk är situationen för Gullspångslaxen, där det vilda beståndet idag utgör mindre än en procent av Vänerns laxar.

Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna i Västra Götalands län och Värmlands län har uppdragit åt Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för sötvattensresurser (SLU Aqua) att ta fram en beståndsmodell för Vänerns laxbestånd, kartlägga den genetiska statusen¹ och skyddsbehov för den vilda laxen och öringen i Vänern, samt att ge förslag på åtgärder som relativt snabbt kan ge effekt på skyddet av beståndet och öka beståndsstorleken². SLU Aqua bedömer att det är svårt att utvärdera statusen och effekter av olika åtgärder då det i dagsläget saknas en beståndsmodell och tydliga förvaltningsmål för Vänerlaxen. Ur ett bevarandegenetiskt perspektiv lyfts dock två väsentliga hot fram för Gullspångslaxen. Det handlar dels om risken med ett för lågt antal lekfiskar och risk för inavel, dels risken för genetisk påverkan från odlad lekfisk med Klarälvsursprung. För att motverka dessa risker behövs ett högre antal lekfiskar i Gullspångsälven, vilket kan nås genom ökad smoltproduktion i älven och/eller minskad dödlighet i Vänern.

---

¹ Palm S, Dannewitz J, Johansson D, Laursen F, Norrgård J, Prestegaard T och Sandström A (2012). Populationsgenetisk kartläggning av Vänerlax. Aqua reports 2012:4. Sveriges lantbruksuniversitet, Drottningholm, 64 s.

² Magnusson K, Kagervall A, Palm S, Sundblad G, Sandström A och Dannewitz J (2018). Status och skyddsbehov för vild lax och öring i Vänern med fokus på Gullspångsälvens bestånd. Biologisk rådgivning från SLU, 40 s.

I Länsstyrelsen i Västra Götalands regi utförs och planeras ett antal åtgärder för att öka skyddet och förbättra statusen för den vilda laxen och öringen, både i Gullspångsälven och i sjön Vänern. En del av åtgärderna kan implementeras relativt omgående medan andra åtgärder är mer komplexa och omfattande.

Gullspångsälven – vattenreglering och restaurering

Gullspångsälven är, näst efter Klarälven, det största tillflödet till Vänern. Älven är reglerad från källan till mynningen och längs sträckan finns åtta större kraftverk, vilka är utpekade som särskilt viktiga för svensk energiförsörjning³. Bland dessa ingår Gullspångs kraftverk, som använder sjön Skagern som regleringsmagasin. Efter byggnation år 1906 och ombyggnation under 1970-talet reducerades och påverkades laxens och öringens lekområden kraftigt. Den ändrade vattenregleringen, med större skillnader i vattennivåer och snabba flödesändringar, har sedan dess påverkat laxfiskens lekframgång i älven.

Bevarandeprojekt pågår och under de senaste årtiondena har Länsstyrelsen i Västra Götaland tillsammans med berörda aktörer, främst Gullspångs kommun, Fortum, Havs- och vattenmyndigheten och tidigare Fiskeriverket, drivit flera olika bevarandeprojekt, bland annat "Rädda Gullspångslaxen" och Gullspång River Action Plan (GRAP), i syfte att säkra de vilda bestånden av lax och öring i Gullspångsälven. Fokus har legat på konkreta åtgärder, men även på forskning och utveckling, bland annat för att fastställa vad som motsvarar gynnsam bevarandestatus för den vilda laxen i älven. Sträckan i Gullspångsälven är biotopkarterad och relativt välstuderat genom årliga elfisken, lekgropsräkningar och genetiska provtagningar. En rad biotopförbättrande åtgärder har utförts för att förbättra reproduktions- och uppväxtområdena nedströms det första kraftverket i Gullspångsälven. Bland annat har den tidigare torrlagda Gullspångsforsen delvis återställts, en laxtrappa har installerats och arealen lek- och uppväxtområden för lax och öring har utökats. Viktiga åtgärder såsom att öka minimivattenföringen och minska korttidsregleringen för att säkra vattenföringen i älven under kritiska perioder diskuteras.

Genomförandet av den nationella planen för miljöanpassning av vattenkraften utgör också en del av arbetet. Enligt planen ska miljövillkoren för vattenkraften i Gullspångsälven omprövas med start 2023, i syfte att besluta om nya och moderna miljövillkor.

Lax och öringbestånden i Gullspångsälven

I dagsläget sker lek av lax och öring bara nedströms det nedersta kraftverket i Gullspång i tre områden: Lilla och Stora Åråsforsen samt Gullspångsforsen. Laxen och öringen vandrar ut efter ett antal år som smolt i Vänern. Efter tre-fyra tillväxtsåsonger i Vänern uppnår laxarna könsmognad och söker sig därefter mot Gullspångsälven för att sedan vandra upp i älven. Lekvandringen upp i älven sker under hösten varefter leken normalt sker under november. Den utlekta fisken vandrar oftast tillbaka till Vänern, men kan under utvandringen uppehålla sig en viss tid i mynningsområdet.

Gullspångsälvens lekbestånd av lax är endast några tiotals individer och smoltproduktionen beräknas vara begränsad. Älven beräknas även produceras cirka 800 öringssmolt.

---

³ Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet. ER 2016:11. Rapport från Energimyndigheten, Svenska kraftnät och Havs- och vattenmyndigheten

Klarälvsloxens lekbestånd av lax ligger i jämförelse mellan 700–1 100 individer. Beståndet i Klarälven upprätthålls framförallt genom flyttning av lax och öring till lekströmmarna ovan vattenkraftverk och längre uppströms i älven. Antalet individer av laxfisk i Gullspångsälven som för sina gener vidare till nästa generation är dock för få, långt mycket lägre än riktlinjerna för ett långsiktigt bevarande för reproduktivt isolerade bestånd.

Den genetiska kartläggningen av vild Vänerlax⁴ och senare genetiska analyser visar att laxen och örningen i Gullspångsälven har tillförts gener från Klarälvsstammarna, men att stammarna återgått till att vara genetiskt opåverkade eller påverkan inte förvärrats sedan 2010.

Skydd för lax och öring i Gullspångsälven

Lax (i sötvattensfasen) är utpekad i EU:s art- och habitatdirektiv som en av de arter eller stammar som kräver ett långsiktigt skydd och särskilda insatser för bevarande. Nedre delen av Gullspångsälven har därför fastställts som Natura 2000-område. Syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som finns i området. Gullspångsälven är en betydelsefull del av Natura 2000-nätverket.

Gullspångsälven, nedströms sjön Skagern, är sedan 2006 ett naturreservat. Älven hyser, förutom de unika lax- och öringbestånden, även andra arter med stora biologiska värden så som lekande bestånd av den rödlistade aspen (*Leuciscus aspius*). En förvaltningsgrupp träffas några gånger årligen för att utvärdera och planera skötsel och åtgärder i reservatet. Gruppen samordnas av Länsstyrelsen i Västra Götaland och Gullspångs kommun, med deltagande från kraftbolaget, fiskevattenägarna och ibland forskare.

Avel och utsättning av lax och öring

Lax och öring odlas och sätts ut i Vänern för att kompensera för bortfall i naturlig produktion. De nuvarande kompensationsnivåerna är fastställda i ett antal vattendomar för Vänerns tillrinnande vatten. För Klarälven är det totala antalet 150 000 smolt per år och för Gullspångsälven 25 000 smolt per år. Avelsfisk och smolt av både Klarälvs- och Gullspångsstam har hittills fångats respektive satts ut i Klarälven nedströms första kraftverket. Anledningen att inte odlade laxsmolt satts ut i Gullspångsälven är att den naturliga produktionen är mycket liten och att det är hög risk att utsättning av odlade laxsmolt kan påverka naturligt lekande gullspångslax negativt.

Länsstyrelserna i Värmland och Västra Götaland har tillsammans med kraftbolaget sett över strategin för utsättning i Vänern, bland annat inom ramen för projektet Förvaltningsplan för Vänerlaxen och Gullspång River Action Plan (GRAP). Syftet är att fasa ut utsättningar av lax och öring av Klarälvsursprung och i framtiden bara sätta ut laxfisk av Gullspångsstam, som är mer attraktiv för fisket i Vänern. De vilda lax- och öringstammarna i Klarälven bedöms vara stabil, varför odling och utsättning av stammarna inte längre anses nödvändig ur bevarandesynpunkt. Ett annat betydande skäl för att inte odla Klarälvslox är att minska risken för korsning mellan de båda stammarna.

---

⁴ Palm S, Dannewitz J, Johansson D, Laursen F, Norrgård J, Prestegaard T och Sandström A (2012). Populationsgenetisk kartläggning av Vänerlax. Aqua reports 2012:4. Sveriges lantbruksuniversitet, Drottningholm, 64 s.

Odlad Gullspångslax och Gullspångsöring har under de senaste decennierna även satts ut i Vänern i syfte att skapa goda förutsättningar för fiske. Dessa utsättningar finansieras framförallt av Laxfond Vänern.

All odlad lax och öring som sätt ut märks genom fettfenklippning för att kunna särskilja odlad och vild fisk. För att skilja de odlade stammarna från varandra vid avelsfisket vid Forshaga kraftverk klipps fortfarande en av bukfenorna på Gullspångslaxen och Klarälvsöringen.

Laxstammarna i Vänern är de enda insjölevande laxarna i Europa vars genetik i liten utsträckning bedöms vara påverkad av utsättningar och avel. Resultat från genetiska studier visar att det fortfarande finns tydliga skillnader mellan stammarna⁵.

Fiske

Gullspångslaxen är den mest storväxta och för fiske eftertraktade laxstammen i Vänern. Även Gullspångsöringen blir mycket storvuxen och har ett stort värde ur fiskesynpunkt. Eftersom de naturligt reproducerande bestånden har ett högt skyddsvärde och är mycket svaga får sådana fiskar, om de fångas, inte behållas utan ska omedelbart återutsättas. Det är alltså endast odlade laxar och öringar, som är märkta genom att fettfenan klippts bort, som får behållas. Även vild Klarälvslox och öring är på samma sätt skyddade från fiske.

Nuvarande bestämmelser

Restriktioner för fiske är en viktig del i skyddet av vild Gullspångslax och Gullspångsöring i älven samt under fiskens vandring till och från lekområdena. Enligt 2 kap. 17 §, första stycket i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena är det förbjudet att fånga vild lax och öring i Vänern med angränsande vattendrag. Den som fångar icke fenklippt fisk ska genast släppa ut den i vattnet. Enligt samma kapitel 2 § första punkten är det förbjudet att fiska efter lax och öring i Gullspångsälven under hela året och i 2 kap. 18 § regleras att det är förbjudet att fiske efter lax och öring mellan den 1 augusti och den 31 december inom ett fredningsområde utanför älven. Under samma tid är det inom området enbart tillåtet att fiska med lakstrut, mjärde och mörtstuga samt med handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt. Dragrodd är dock tillåtet utan uter eller uterliknande redskap. Länsstyrelsen får efter ansökan medge den som bedriver fiske med stöd av personlig fiskelicens tillstånd att fiska med andra redskap.

Fiske med stöd av enskild rätt

Fiske i Vänern bedrivs på enskilt vatten med stöd av enskild rätt, på allmänt vatten med stöd av personlig fiskelicens eller som ett fritidsfiske på allmänt och enskilt vatten med stöd av fiskelagens bestämmelser. Det enskilda vattnet sträcker sig vanligen ut till 300 m från land där det allmänna vattnet tar vid. Det innebär att Vänern huvudsakligen består av allmänt vatten. På allmänt vatten sker fiske som ett yrkesfiske med personlig fiskelicens eller som fritidsfiske med redskapsbegränsningar som gäller enligt fiskelagstiftningen. Därutöver regleras fisket genom Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter för fiske i sötvattensområdena.

⁵ Palm S, Dannewitz J, Johansson D, Laursen F, Norrgård J, Prestegaard T och Sandström A (2012). Populationsgenetisk kartläggning av Vänerlax. Aqua reports 2012:4. Sveriges lantbruksuniversitet, Drottningholm, 64 s.

Fiske med stöd av personlig fiskelicens

I Vänern finns idag drygt 45 fiskare med personlig fiskelicens. Totalt sju fiskare förväntas bedriva ett fiske i området utanför Gullspångsälven i varierande omfattning. Yrkesfisket rapporterar sina fångster i månadsjournaler. I Vänern är rapporteringen uppdelad i sex delområden, där "Öppna Värmlandssjön" och "Kilsviken/Åråsviken" överlappar med det fredningsområde som föreslås. Statistiken visar att fiskets inriktning i Vänern har förändrats under de senaste åren⁶. Fångsterna av gös och siklöja har varit stabila eller ökande, medan fångsterna av gädda och lax har minskat. Under de senaste fem åren har den totala fångsten av lax i Vänern varierat mellan 4,9 och 11,2 ton och idag utgör fångsterna av odlad lax omkring två procent av fiskets totala fångst i Vänern. Störst andel lax fångas i "Öppna Värmlandssjön" där fångsten varierat mellan 1,9 till 4,9 ton under senare år, motsvarande ca 30–40 % av den årliga totala fångsten av lax i Vänern. Laxen fångas framförallt i bottengarn, följt av flytnät/laxgarn, gösnät och abborrnät. Det saknas dock heltäckande fångstrapportering av bifångst av vild lax och fångster av lax under tillåtet minimimått. Beräkningar utifrån uppgifter från de provfisken som utförts av SLU Aqua visar på att bottensatta nät uppskattas fånga ca 300 vilda laxar och 700 odlade laxar under minimimåttet. För att få bättre kunskap ska all fångst av vild lax som sker i dispensgivna redskap, oavsett nättyp och maska, rapporteras på ett särskilt fångstprotokoll som årligen ska skickas in till berörd länsstyrelsen. Vid alla fall av död vildlax i redskapen ska även fjällprov skickas in för efterföljande analys av ålder och genetisk härkomst.

De sju yrkesfiskare som anses vara direkt berörda av förslag till fredningsområde bedriver nästan uteslutande ett fiske med nät i Öppna Värmlandssjön. Fångsten domineras av siklöja, gös, abborre, lake, gädda och lax. Fångsten av lax har under de fem senaste åren varierat från 0,86 till 3,5 ton vilket motsvarat 15–30 % av total årlig fångst av lax i Vänern. Fångsten av lax utgör en mindre andel av yrkesfiskarnas totala fångst (1–4 %), t.ex. har fångsten av siklöja och gös varierat mellan 12,6–73 ton respektive 32–56 ton under samma period.

Sedan 2019 har länsstyrelsen tillämpat mer restriktiva villkor vid beslut om yrkesfiskets redskapstillstånd i syfte att öka skyddet för det svaga beståndet av Gullspångslax. Bland annat har länsstyrelsen tillämpat ett utökat förbudsområde för fiske med stormaskiga nät i ett område motsvarande ca 37 000 ha utanför Gullspångsälvens befintliga fredningsområde. Länsstyrelsen anger i sina beslut att förbudsområdet ska ses som en nödgärd och inte som en permanent förbjuden yta. Av beslutet framgår också att förbudsområdet upphör i samma stund som ett eventuellt nytt utökat fredningsområde utanför Gullspångsälven träder ikraft genom att Havs- och vattenmyndigheten fattar beslut om ändrade föreskrifter. Rapporterade fångster från de fiskare som anses vara berörda av förbudsområdet visar att fångsten av lax har minskat med ca 70 % under åren 2019–2020 jämfört med åren före infört förbudsområde (2017–2018). Denna minskning avviker också från fiskets totala fångst av lax i Vänern under samma period, vilket tydligt indikerar att infört förbudsområde har haft effekt genom reducerade fångster av lax för berörda fiskare.

Fritidsfiske

I Vänern finns knappt tretusen personer som fiskar med stöd av enskild rätt eller fritidsfiskar med utestående fiskeredskap (nät, ryssjor etc.). Uppgifter från länsstyrelsens enkätundersökning för

⁶ Magnusson K, Kagervall A, Palm S, Sundblad G, Sandström A och Dannewitz J (2018). Status och skyddsbehov för vild lax och öring i Vänern med fokus på Gullspångsälvens bestånd. Biologisk rådgivning från SLU, 40 s.

registrerade fiskare tyder på att fångsterna av lax och öring har minskat och är på nedåtgående. Av rapporteringen går det dock inte att utläsa om förändringarna beror på ändringar i svarsbenägenhet eller omställning i fisket.

Därutöver bedrivs fritidsfiske efter lax och öring främst genom trolling på allmänt vatten, ett fiske som ökat och utvecklats under de senaste fyrtio åren. Trolling är ett modernt begrepp för släpfiske ifrån båt. Idag används mer eller mindre specialutrustade fritidsbåtar som har kapacitet att snabbt förflytta sig över stora områden och är utrustade med modern elektronik för att söka efter fisk. Flera företag saluför också guidade fisketurer från trollingbåtar. Genom så kallade planerboards (sidoparavaner) och djupriggar finns möjlighet att fiska med flera spön både vid sidan av båten och ner till stora djup. Fisket är begränsat till tio fiskande spön per båt. De främsta målarterna är framförallt lax och öring. Under senare år har också fiske efter gös och gädda ökat i popularitet. Trollingfisket förväntas utgöra en stor andel av den totala fångsten av lax och öring i Vänern. Det förekommer årligen trollingtävlingar och fångststatistik finns från slutet av 90-talet. Sportfiskarna samlar in rapporter via FångstDataBanken. Liksom vid annat fiske efter lax och öring i Vänern får endast lax av odlat ursprung behållas, dvs. som är märkt genom att fettfenan är bortklippt. Naturproducerad lax med hel fettfena som fångas ska omedelbart återutsättas. Den dödlighet som uppstår vid fångst och frisläppande i trollingfisket kan variera kraftigt beroende på bland annat hantering och temperatur, men har hittills bedömts vara i storleksordningen 12-25 %^{7,8}.

Eftersom det inte finns några krav på registrering eller rapporteringsskyldighet för fritidsfiskare saknas detaljerade uppgifter om hur många som fritidsfiskar i Vänern såväl utanför som inom föreslaget fredningsområde. Det saknas också detaljerade uppgifter om de totala fångsternas storleksordning liksom vilka redskap som används. Uppgifter om fritidsfisket baseras därför på Havs- och vattenmyndighetens och SCB:s nationella enkätstudie kring fritidsfiskets omfattning och påverkan. Enkätens utformning begränsar möjligheten till rumslig uppdelning och avser uppgifter om allt trollingfiske i Vänern. Utifrån den officiella statistiken framgår det att det årligen är cirka 4 200 fritidsfiskare som någon gång har trollat i Vänern under ett år.

I syfte att insamla mer detaljerad och högupplöst data för att skatta fångster och omfattning av båturet fiske i Vänern genomförde SLU Aqua en hamnundersökning under hösten/vintern 2019⁹. Under en period mellan den 16 oktober 2019 och 5 januari 2020 undersöktes fisket med utgångspunkt från elva prioriterade hamnar genom inventering av trailers och intervjuer med inkommande fritidsfiskare. Under de drygt två månader som studien pågick uppskattades antalet trollingfisketurer efter lax med utgångspunkt från studerade hamnar till 411 båtturer med i genomsnitt två personer per båt. Fångsten av öring uppskattades till 800 individer. På grund av liten datamängd var den totala fångsten av lax inte möjlig att skatta. Studien visade även att det båtburna fisket i Vänern är varierat och utgår från en rad olika hamnar. Totalt identifierades 22 olika hamnar som utgångspunkt för båturet fiske. SLU genomförde även en mindre kompletterande inventering av båttrailers i samtliga 22 hamnar. Resultatet från denna inventering indikerar att antalet laxtrollingdagar med utgångspunkt från dessa 22 hamnar var ca 1 500 under

⁷ Magnusson K, Kagervall A, Palm S, Sundblad G, Sandström A och Dannewitz J (2018). Status och skyddsbehov för vild lax och öring i Vänern med fokus på Gullspångsälvens bestånd. Biologisk rådgivning från SLU, 40 s.

⁸ ICES. 2017. Report of the Baltic Salmon and Trout Assessment Working Group (WGBAST), 27 March–4 April 2017, Gdańsk, Poland. ICES CM 2017/ACOM:10. 298 pp.

⁹ Sundblad G (2020). Fritidsfiskeundersökning Vänern 2019. Biologisk rådgivning från SLU, Dnr 1483-2020

studieperioden. Studien bekräftar också att det bedrivs ett visst trollingfiske med utgångspunkt från hamnar med närhet till det fredningsområde som föreslås.

Havs- och vattenmyndighetens föreslagna föreskriftsändringar med motivering

Föreskrifter som berörs

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena

Bemyndigande

2 kap. 7 § och 6 kap. 8 § förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

Ikraftträdande

Föreskrifterna föreslås träda ikraft den 1 oktober 2021.

2 kap. 18 §

Rubrik: *Fredningsområden (oförändrad)*

Nuvarande lydelse:	Föreslagen lydelse:												
<p>Fiske efter lax och öring är förbjudet i nedan angivna områden utanför Klarälvens, <i>Gullspångsälvens</i> och Tidans mynningar under följande tider.</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th data-bbox="220 1160 300 1193">Tid</th> <th data-bbox="395 1160 635 1193">Fredningsområde</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="220 1211 363 1373">Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september</td> <td data-bbox="395 1211 730 1373"><u>Klarälvens västra fredningsområde</u> Begränsas av en linje från Lindränkans södra udde till Garpens södra udde</td> </tr> <tr> <td data-bbox="220 1406 363 1568">Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september</td> <td data-bbox="395 1406 762 2027"><u>Klarälvens östra fredningsområde</u> Begränsas av linjer från den sydligaste udden på Hammarösidan av Långholmssundet i position 59 17,90 N, 13 35,30 O, till en punkt i position 59 17,40 N, 13 36,20 O, vidare över Måns Bengtskär, Arnöns sydvästra udde, Kärrholmens västra udde och St. Karholmens sydspets till Rudslandet (Storuddens sydspets) och från Rudslandet (Nordudden) rakt västerut till Herröns södra udde. Sättersviken ingår inte i fredningsområdet</td> </tr> </tbody> </table>	Tid	Fredningsområde	Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens västra fredningsområde</u> Begränsas av en linje från Lindränkans södra udde till Garpens södra udde	Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens östra fredningsområde</u> Begränsas av linjer från den sydligaste udden på Hammarösidan av Långholmssundet i position 59 17,90 N, 13 35,30 O, till en punkt i position 59 17,40 N, 13 36,20 O, vidare över Måns Bengtskär, Arnöns sydvästra udde, Kärrholmens västra udde och St. Karholmens sydspets till Rudslandet (Storuddens sydspets) och från Rudslandet (Nordudden) rakt västerut till Herröns södra udde. Sättersviken ingår inte i fredningsområdet	<p>Fiske efter lax och öring är förbjudet i nedan angivna områden utanför Klarälvens och Tidans mynningar under följande tider.</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th data-bbox="833 1160 880 1193">Tid</th> <th data-bbox="1002 1160 1241 1193">Fredningsområde</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="833 1211 976 1373">Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september</td> <td data-bbox="1002 1211 1337 1373"><u>Klarälvens västra fredningsområde</u> Begränsas av en linje från Lindränkans södra udde till Garpens södra udde</td> </tr> <tr> <td data-bbox="833 1406 976 1568">Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september</td> <td data-bbox="1002 1406 1369 2027"><u>Klarälvens östra fredningsområde</u> Begränsas av linjer från den sydligaste udden på Hammarösidan av Långholmssundet i position 59 17,90 N, 13 35,30 O, till en punkt i position 59 17,40 N, 13 36,20 O, vidare över Måns Bengtskär, Arnöns sydvästra udde, Kärrholmens västra udde och St. Karholmens sydspets till Rudslandet (Storuddens sydspets) och från Rudslandet (Nordudden) rakt västerut till Herröns södra udde. Sättersviken ingår inte i fredningsområdet</td> </tr> </tbody> </table>	Tid	Fredningsområde	Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens västra fredningsområde</u> Begränsas av en linje från Lindränkans södra udde till Garpens södra udde	Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens östra fredningsområde</u> Begränsas av linjer från den sydligaste udden på Hammarösidan av Långholmssundet i position 59 17,90 N, 13 35,30 O, till en punkt i position 59 17,40 N, 13 36,20 O, vidare över Måns Bengtskär, Arnöns sydvästra udde, Kärrholmens västra udde och St. Karholmens sydspets till Rudslandet (Storuddens sydspets) och från Rudslandet (Nordudden) rakt västerut till Herröns södra udde. Sättersviken ingår inte i fredningsområdet
Tid	Fredningsområde												
Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens västra fredningsområde</u> Begränsas av en linje från Lindränkans södra udde till Garpens södra udde												
Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens östra fredningsområde</u> Begränsas av linjer från den sydligaste udden på Hammarösidan av Långholmssundet i position 59 17,90 N, 13 35,30 O, till en punkt i position 59 17,40 N, 13 36,20 O, vidare över Måns Bengtskär, Arnöns sydvästra udde, Kärrholmens västra udde och St. Karholmens sydspets till Rudslandet (Storuddens sydspets) och från Rudslandet (Nordudden) rakt västerut till Herröns södra udde. Sättersviken ingår inte i fredningsområdet												
Tid	Fredningsområde												
Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens västra fredningsområde</u> Begränsas av en linje från Lindränkans södra udde till Garpens södra udde												
Fr.o.m. den 20 maj t.o.m. den 15 september	<u>Klarälvens östra fredningsområde</u> Begränsas av linjer från den sydligaste udden på Hammarösidan av Långholmssundet i position 59 17,90 N, 13 35,30 O, till en punkt i position 59 17,40 N, 13 36,20 O, vidare över Måns Bengtskär, Arnöns sydvästra udde, Kärrholmens västra udde och St. Karholmens sydspets till Rudslandet (Storuddens sydspets) och från Rudslandet (Nordudden) rakt västerut till Herröns södra udde. Sättersviken ingår inte i fredningsområdet												

Nuvarande lydelse:	Föreslagen lydelse:
<p>Fr.o.m. den 1 augusti t.o.m. den 31 december</p> <p><u>Gullspångsälvens fredningsområde</u></p> <p>Begränsas av linjer från Häståsudden över pricken Djupgrundet, rakt väster ut till longitud 13 53,84 O, rakt norrut till en punkt rakt väster om pricken Timmerdalsgrund, rakt österut till pricken Timmerdalsgrund och därifrån till Källvikens sydvästra udde. Området avgränsas från inre delen av Kilsviken av en linje från Österöns östra udde till udden rakt väster om Lövetorp.</p> <p>Fr.o.m. den 15 augusti t.o.m. den 31 oktober</p> <p><u>Tidans fredningsområde</u></p> <p>Mariestadsfjärden begränsad av Torsöbron och en linje från Viknäsudde över Store Märrens sydspets till Skutebacken och därifrån rakt österut till Dillö.</p> <p>Omfattningen av Klarälvens och Gullspångsälvens fredningsområden framgår översiktligt av bilaga 2. Tidans fredningsområde överensstämmer geografiskt med gösfredningsområde nr 13 enligt bilaga 3.</p> <p>Under förbudstiderna får inom områdena fiske bedrivas endast med lakstrut, mjärde och mörtstuga samt med handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt. Dragrodd är dock tillåtet, men inte med utter eller utterliknande redskap.</p> <p>Länsstyrelsen får efter ansökan medge den som bedriver fiske med stöd av personlig fiskelicens tillstånd att fiska med andra redskap än de som anges i tredje stycket. Tillstånd får inte avse fiske efter lax och öring.</p>	<p>Fr.o.m. den 15 augusti t.o.m. den 31 oktober</p> <p><u>Tidans fredningsområde</u></p> <p>Mariestadsfjärden begränsad av Torsöbron och en linje från Viknäsudde över Store Märrens sydspets till Skutebacken och därifrån rakt österut till Dillö.</p> <p>Omfattningen av Klarälvens fredningsområden framgår översiktligt av bilaga 2. Tidans fredningsområde överensstämmer geografiskt med gösfredningsområde nr 13 enligt bilaga 3.</p> <p>Under förbudstiderna får inom områdena fiske bedrivas endast med lakstrut, mjärde och mörtstuga samt med handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt. Dragrodd är dock tillåtet, men inte med utter eller utterliknande redskap.</p> <p>Länsstyrelsen får efter ansökan medge den som bedriver fiske med stöd av personlig fiskelicens tillstånd att fiska med andra redskap än de som anges i tredje stycket. Tillstånd får inte avse fiske efter lax och öring.</p>

Motivering

Förslaget är att de ändrade bestämmelserna om Gullspångsälvens fredningsområden flyttas till en ny paragraf, 18 a §, se nedan. Nuvarande skrivning i 18 § behöver därför justeras utifrån en sådan ändring.

2 kap. 18 a § (ny)

Föreslagen lydelse:

Utanför Gullspångsälvens mynning är allt fiske efter lax och öring förbjudet under hela året inom ett fredningsområde som omfattar allt vatten innanför räta linjer mellan följande punkter: SO: 58°53,52 N, 14°00,73 O, SV: 58°53,52 N, 13°38,97 O, NV: 59°05,36 N, 13°38,97 O, NO: 59°05,36 N, 13°56,41 O (Kils udde). Området avgränsas från inre delen av Kilsviken av en linje från Österöns östra udde (59°03,82 N, 14°04,10 O) till udden rakt väster om Lövetorp (59°03,72 N, 14°05,58 O).

Inom fredningsområdet är det endast tillåtet att fiska med lakstrut, mjärde och mörtstuga samt med handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt. Dragrodd är dock tillåtet, men inte med utter eller utterlikande redskap.

Om det kan tillåtas ur fiskevårdssynpunkt får länsstyrelsen ge tillstånd till den som bedriver fiske med stöd av personlig fiskelicens att även fiska med nät efter siklöja, långrev, ryssja, bottengarn, dörj/utter eller via trolling efter andra arter än lax och öring. Länsstyrelsen får besluta om närmare villkor för tillstånd.

Omfattningen av Gullspångsälvens fredningsområden framgår översiktligt av bilaga 2.

Motivering

Mot bakgrund av skyddsbehovet för beståndet av vild lax och öring i Gullspångsälven föreslår Havs- och vattenmyndigheten att Gullspångsälvens befintliga fredningsområde utökas med ytterligare ca 39 000 ha så att det omfattar ca 47 000 ha. Inom området kompletteras reglerna till skydd för lax och öring genom att det under hela året ska vara förbjudet att fiska efter lax samt öring och att det endast ska vara tillåtet att fiska med lakstrut, mjärde, mörtstuga och handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt. Länsstyrelsen ska ges fortsatt möjlighet att ge tillstånd till yrkesfiskare att få fiska med nät efter siklöja, långrev, ryssja, bottengarn, dörj/utter eller via trolling efter andra arter än lax och öring.

Havs- och vattenmyndigheten gör bedömningen att fiskeridödligheten och övrig fiskerirelaterad påverkan så snart som möjligt behöver reduceras till syfte att stärka skyddet för de vilda bestånden av lax- och öring i Gullspångsälven. Minskad dödlighet under fiskens tid i Väneren förväntas bl.a. resultera i ett större antal lekfiskar, reducerad risk för förlust av genetisk variation och inavel samt ökad smoltproduktion. Fler lekfiskar förbättrar också beståndens ”motståndskraft” mot genetisk påverkan från eventuellt felvandrande odlad lax och öring, samt minskar utdöenderisker beroende på demografiska slumpprocesser. Varje fisk som bidrar till lek och reproduktion har därför ett stort värde för beståndens utveckling och fortlevnad.

I sammanhanget bedöms oavsiktliga fångster och återutsättning av vild lax och öring medföra en relativt stor risk för ökad dödlighet med potentiellt stor påverkan på de svaga bestånden av lax

och öring i Gullspångsälven. Genetiska studier av lax i Östersjön under dess lekvandring visar tydligt att inslaget av det älvsegna beståndet i fångsterna ökar med närhet till beståndets hemälv. Även om det saknas generell kunskap om beståndens vandringsmönster och fångsternas genetiska stamsammansättning i Vänern är det högst sannolikt att inslaget av vild lax och öring från Gullspångsälven är högre i området utanför Gullspångsälven under delar av året jämfört med andra områden i sjön. Även om inslaget av vild lax och öring förväntas vara som störst innan och efter lekperioden går det inte utesluta att vild lax och öring i högre grad uppehåller sig inom området också under andra delar av året. Analys av yrkesfiskets fångster indikerar också att det förbudsområde som Länsstyrelserna har tillämpat utanför Gullspångsälven sedan 2019 genom villkor i yrkesfiskets redskapstillstånd har haft effekt i form av reducerade fångster av lax. Havs- och vattenmyndigheten gör därför bedömningen att fisket efter lax och öring i första hand bör begränsas under hela året i ett större område utanför Gullspångsälvens mynning. Av samma skäl anser Havs- och vattenmyndigheten att sådant fiske som med stor sannolikhet riskerar att fånga lax och öring bör förbjudas inom området under hela året.

Eftersom vild lax och öring i varierande grad uppehåller sig i hela Vänern går det inte heller utesluta att mer generella bestämmelser kan komma att erfordras för att uppnå ett tillräckligt starkt skydd för beståndens långsiktiga överlevnad.

Kartorna i bilaga 2 till FIFS 2004:37 kommer att uppdateras enligt föreslagna ändringar. Bifogas som bilaga 1 i denna remiss.

Bilagor:

1. Karta över fredningsområdena
2. Konsekvensutredning
3. Sändlista